

ĐÁNH GIÁ HOẠT ĐỘNG GIẢNG DẠY VÀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CỦA GIẢNG VIÊN ĐẠI HỌC

GS.TS. NGUYỄN NGỌC HÒA *

1. Giảng dạy và nghiên cứu khoa học là hai hoạt động chính của giảng viên đại học và là yếu tố quyết định chất lượng đào tạo của trường đại học. Do vậy, nâng cao chất lượng đào tạo đại học đòi hỏi trước hết phải nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên mà ưu tiên trong đó là chất lượng hai hoạt động chính của họ - hoạt động giảng dạy và hoạt động nghiên cứu khoa học. Để thay đổi chất lượng giảng dạy và chất lượng nghiên cứu khoa học của đội ngũ giảng viên hiện nay theo hướng tích cực, ngày một tốt hơn đòi hỏi các trường đại học phải thực hiện đồng bộ nhiều biện pháp khác nhau. Trong đó có một biện pháp rất quan trọng, không thể thiếu nếu muốn nâng cao chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học nhưng biện pháp này trong thời gian vừa qua hầu như chưa được thực hiện hoặc được thực hiện chưa đúng. Đó là biện pháp đánh giá hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên. Thực hiện đúng biện pháp này không chỉ tạo ra động cơ cho việc tự hoàn thiện mình trong giảng dạy và nghiên cứu mà còn tạo điều kiện cần thiết cho việc hoàn thiện đó qua việc chỉ ra những hạn chế trong giảng dạy và nghiên cứu mà từng giảng viên cần phải khắc phục.

Đánh giá hoạt động giảng dạy và nghiên cứu của giảng viên là hoạt động cần thiết trong trường đại học. Để hoạt động này có

hiệu quả cần phải xác định đúng và rõ mục đích, nội dung và phương pháp đánh giá.

2. Trong thời gian vừa qua, việc đánh giá giảng viên ở nhiều trường đại học không có hiệu quả do việc xác định mục đích, nội dung và phương pháp đánh giá còn chưa đúng. Đánh giá giảng viên mới chỉ dừng lại ở việc bình xét thi đua cuối năm và cũng chỉ nhằm mục đích để xét tặng các danh hiệu thi đua hoặc khen thưởng với các tiêu chí xem xét rất chung, chưa gắn với các nội dung, yêu cầu và đặc điểm riêng của các hoạt động chính của giảng viên. Việc đánh giá hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên mới chỉ về mặt số lượng mà ít chú ý đến chất lượng. Đặc biệt, cách thức bình xét cũng rất hình thức, nặng về cảm tính. Do vậy, việc đánh giá giảng viên chưa giúp cho việc nâng cao chất lượng giảng dạy cũng như nghiên cứu khoa học của họ.

Để nâng cao chất lượng đào tạo đại học qua việc nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên các trường đại học phải có sự thay đổi có tính đột phá trong hoạt động đánh giá giảng viên. Trước hết, các trường đại học cần xác định một cách thống nhất về mục đích chính cũng như phạm vi chủ yếu của đánh giá giảng viên. Theo đó, mục đích chính của đánh giá

* Trường Đại học Luật Hà Nội

giảng viên là nhằm giúp cho giảng viên hoàn thiện hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của mình và qua đó nâng cao chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của mỗi giảng viên nói riêng cũng như chất lượng đào tạo đại học nói chung. Đánh giá giảng viên không chỉ là đánh giá hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học về mặt số lượng mà cần phải đánh giá cả về mặt chất lượng của các hoạt động này. Ngoài ra, cũng cần phải đánh giá ý thức tổ chức kỉ luật, đạo đức nghề nghiệp cũng như các hoạt động xã hội của họ. Trong các tiêu chí cần đánh giá đó, tiêu chí chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên là tiêu chí phải được ưu tiên và việc đánh giá đúng tiêu chí này đang là vấn đề cấp thiết hiện nay. Chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên tuy có ý nghĩa trực tiếp và quyết định đối với chất lượng đào tạo của trường đại học nhưng hiện tại, tiêu chí này lại thường bị bỏ qua khi đánh giá đội ngũ giảng viên vì việc đánh giá chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên là công việc tương đối khó, không đơn giản như đánh giá các hoạt động này về mặt số lượng.

3. Giảng dạy và nghiên cứu khoa học tuy cùng là hoạt động chính của giảng viên nhưng vẫn là hai hoạt động có nội dung, tính chất riêng. Do vậy, khi thực hiện việc đánh giá hai hoạt động này của giảng viên cần phải chú ý đến những đặc điểm riêng của mỗi loại hoạt động để có nội dung và phương pháp đánh giá phù hợp. Trong việc đánh giá giảng dạy và nghiên cứu khoa học, nên ưu tiên đánh giá hoạt động giảng dạy. Đánh giá nghiên cứu khoa học có thể được tiến hành song song với đánh giá giảng dạy nhưng cũng có thể được

tiến hành chậm một bước và yêu cầu có thể thấp hơn cho phù hợp với hoàn cảnh cụ thể của từng trường đại học. Trong đánh giá hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên cần tập trung ưu tiên đánh giá chất lượng của các hoạt động này.

Để thực hiện công tác đánh giá giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên cần có những bước chuẩn bị về bộ tiêu chí đánh giá, về thành phần tham gia đánh giá, về cách thức tiến hành đánh giá cũng như về công tác tư tưởng cho đội ngũ giảng viên cũng như cho các thành phần tham gia đánh giá...

Bộ tiêu chí đánh giá giảng dạy, nghiên cứu khoa học của giảng viên phải được xây dựng vừa đáp ứng được yêu cầu chung nhưng phải phù hợp với đặc điểm và điều kiện riêng của trường, ngành, lĩnh vực đào tạo. Trong các tiêu chí đánh giá này cần đặc biệt chú ý ưu tiên các tiêu chí phản ánh chất lượng giảng dạy và chất lượng nghiên cứu khoa học của giảng viên. Có nhiều yếu tố tạo nên chất lượng giảng dạy và chất lượng nghiên cứu khoa học. Trong đó cần đặc biệt chú ý đến phương pháp giảng dạy cũng như chú ý đến ý nghĩa phục vụ công tác giảng dạy nói riêng cũng như đào tạo nói chung của các nghiên cứu khoa học.⁽¹⁾ Các tiêu chí này sẽ được thể hiện trong nội dung của các bộ phiếu đánh giá được thiết kế cho từng đối tượng tham gia vào quá trình đánh giá. Việc cụ thể hoá các tiêu chí đánh giá qua các bộ phiếu đánh giá cần được xây dựng trên cơ sở xác định được các thành phần tham gia đánh giá. Tùy thuộc vào đặc điểm của từng thành phần tham gia đánh giá mà nội dung phiếu đánh giá được thiết kế cho phù hợp. Thành phần đánh giá

hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên có thể là cán bộ quản lý chuyên môn (thường là trưởng bộ môn), là cán bộ quản lý về mặt hành chính - chuyên môn (thường là chủ nhiệm khoa), là đồng nghiệp (các giảng viên cùng bộ môn) và là người học (thường là sinh viên đại học chính quy). Trong các thành phần tham gia đánh giá này, sinh viên được coi là thành phần tham gia đánh giá đặc biệt trong đánh giá hoạt động giảng dạy của giảng viên vì họ là “khách hàng” trực tiếp của hoạt động giảng dạy nói riêng cũng như của hoạt động đào tạo nói chung. Họ là người có quyền đòi hỏi chất lượng giảng dạy, là người trực tiếp tiếp nhận toàn bộ quá trình giảng dạy với tất cả các hình thức giảng dạy của giảng viên, là người hơn ai hết hiểu người học cần gì ở giờ giảng cũng như ở người giảng viên. Chất lượng học tập của sinh viên phụ thuộc vào nhiều yếu tố và trong đó không thể không nói đến một trong những yếu tố chính là chất lượng giảng dạy của giảng viên. Do vậy, sinh viên là người có động cơ muốn nâng cao chất lượng giảng dạy của giảng viên, có động cơ đánh giá đúng những điểm mạnh, điểm yếu trong giảng dạy của giảng viên để qua đó giúp giảng viên nâng cao chất lượng giảng dạy của mình. Nếu chuẩn bị tốt cho sinh viên về kiến thức đánh giá cũng như về tư tưởng thì chúng ta có thể tin tưởng kết quả đánh giá của sinh viên sẽ phản ánh tương đối trung thực thực tế. Do vậy, có tác giả đã cho rằng: *“Đánh giá hoạt động dạy học của người giảng viên có nhiều đối tượng tham gia nhưng quan trọng nhất, có sức thuyết phục nhất là sinh viên”*.⁽²⁾ Tuy nhiên, ở đây chúng ta cần hiểu cũng như

cần làm cho giảng viên cũng như sinh viên hiểu rằng việc tham gia đánh giá của sinh viên *“thực chất là việc lấy ý kiến phản hồi của sinh viên đối với giờ giảng của giảng viên và với mục đích nhằm góp phần nâng cao chất lượng hoạt động dạy học của giảng viên”*.⁽³⁾ Như vậy, sinh viên tham gia đánh giá hoạt động giảng dạy của giảng viên không có nghĩa là sinh viên chấm điểm hay xếp hạng giảng viên như suy nghĩ của những người đã lấy đó làm lí do để phản đối sự tham gia đánh giá giảng viên của sinh viên.

Khác với sinh viên, các thành phần tham gia đánh giá khác không phải là người trực tiếp, thường xuyên chứng kiến hoạt động giảng dạy của giảng viên. Là người quản lý hoặc là đồng nghiệp của giảng viên những thành phần tham gia đánh giá này có thể có kinh nghiệm trong việc đánh giá, có thể hiểu rõ từng giảng viên nhưng họ lại không có điều kiện cập nhật thường xuyên một cách trực tiếp thực trạng giảng dạy của họ. Trong khi thực trạng này không có tính chất tĩnh mà có thể có sự thay đổi theo chiều hướng tốt lên hoặc xấu đi. Để có cơ sở cho những thành phần tham gia đánh giá này có thể đánh giá được đúng hoạt động giảng dạy của giảng viên nhà trường cần tạo điều kiện cho họ tiếp cận với các thông tin liên quan đến hoạt động giảng dạy mà trong đó không thể thiếu việc dự giờ giảng, việc xem các băng, đĩa ghi lại giờ giảng, việc xem xét giáo án, việc tham khảo phiếu tự đánh giá của giảng viên v.v.. Nếu không thực hiện được tốt công việc này thì sự đánh giá có thể mang tính cảm tính, không phản ánh đúng thực tế.

Trên cơ sở có bộ tiêu chí cũng như bộ

giảng viên là nhằm giúp cho giảng viên hoàn thiện hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của mình và qua đó nâng cao chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của mỗi giảng viên nói riêng cũng như chất lượng đào tạo đại học nói chung. Đánh giá giảng viên không chỉ là đánh giá hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học về mặt số lượng mà cần phải đánh giá cả về mặt chất lượng của các hoạt động này. Ngoài ra, cũng cần phải đánh giá ý thức tổ chức kỉ luật, đạo đức nghề nghiệp cũng như các hoạt động xã hội của họ. Trong các tiêu chí cần đánh giá đó, tiêu chí chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên là tiêu chí phải được ưu tiên và việc đánh giá đúng tiêu chí này đang là vấn đề cấp thiết hiện nay. Chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên tuy có ý nghĩa trực tiếp và quyết định đối với chất lượng đào tạo của trường đại học nhưng hiện tại, tiêu chí này lại thường bị bỏ qua khi đánh giá đội ngũ giảng viên vì việc đánh giá chất lượng giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên là công việc tương đối khó, không đơn giản như đánh giá các hoạt động này về mặt số lượng.

3. Giảng dạy và nghiên cứu khoa học tuy cùng là hoạt động chính của giảng viên nhưng vẫn là hai hoạt động có nội dung, tính chất riêng. Do vậy, khi thực hiện việc đánh giá hai hoạt động này của giảng viên cần phải chú ý đến những đặc điểm riêng của mỗi loại hoạt động để có nội dung và phương pháp đánh giá phù hợp. Trong việc đánh giá giảng dạy và nghiên cứu khoa học, nên ưu tiên đánh giá hoạt động giảng dạy. Đánh giá nghiên cứu khoa học có thể được tiến hành song song với đánh giá giảng dạy nhưng cũng có thể được

tiến hành chậm một bước và yêu cầu có thể thấp hơn cho phù hợp với hoàn cảnh cụ thể của từng trường đại học. Trong đánh giá hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên cần tập trung ưu tiên đánh giá chất lượng của các hoạt động này.

Để thực hiện công tác đánh giá giảng dạy và nghiên cứu khoa học của giảng viên cần có những bước chuẩn bị về bộ tiêu chí đánh giá, về thành phần tham gia đánh giá, về cách thức tiến hành đánh giá cũng như về công tác tư tưởng cho đội ngũ giảng viên cũng như cho các thành phần tham gia đánh giá...

Bộ tiêu chí đánh giá giảng dạy, nghiên cứu khoa học của giảng viên phải được xây dựng vừa đáp ứng được yêu cầu chung nhưng phải phù hợp với đặc điểm và điều kiện riêng của trường, ngành, lĩnh vực đào tạo. Trong các tiêu chí đánh giá này cần đặc biệt chú ý ưu tiên các tiêu chí phản ánh chất lượng giảng dạy và chất lượng nghiên cứu khoa học của giảng viên. Có nhiều yếu tố tạo nên chất lượng giảng dạy và chất lượng nghiên cứu khoa học. Trong đó cần đặc biệt chú ý đến phương pháp giảng dạy cũng như chú ý đến ý nghĩa phục vụ công tác giảng dạy nói riêng cũng như đào tạo nói chung của các nghiên cứu khoa học.⁽¹⁾ Các tiêu chí này sẽ được thể hiện trong nội dung của các bộ phiếu đánh giá được thiết kế cho từng đối tượng tham gia vào quá trình đánh giá. Việc cụ thể hoá các tiêu chí đánh giá qua các bộ phiếu đánh giá cần được xây dựng trên cơ sở xác định được các thành phần tham gia đánh giá. Tùy thuộc vào đặc điểm của từng thành phần tham gia đánh giá mà nội dung phiếu đánh giá được thiết kế cho phù hợp. Thành phần đánh giá